

א. אני מאמין באמונה שלימה¹
שהבורא יתברך שמו נתן כח
לצדיקים לברוא עולמות²
ולשנות את הטבע, ולשלוט
בשמש ובירח, ביבשה ובים,
ובכל הברואים³.

ב. אני מאמין באמונה שלימה
שבכל דור⁴ בוחר הבורא יתברך
שמו צדיק יסוד עולם⁵, ועל ידו
באים כל ההשפעות בבני חיי
ומזוני ורפואות וישועות, וכל
ההשפעות הרוחניות⁶.

¹ מכילתא (פרשת בשלח): שכל מי
שמאמין ברועה נאמן כאלו מאמין
במאמר מי שאמר והיה העולם... שכל
מי שמדבר ברועה נאמן כאלו מדבר במי
שאמר והיה העולם.

² מדרש תהלים (מזמור קטז): אמר
הקדוש ברוך הוא לצדיקים, הרי אתם
כיוצא בי... מה אני בורא עולמות
ומחיה מתים אף אתם כן.

סנהדרין (סה:): אמר רבא, אי בעו
צדיקי ברו עלמא, שנאמר כי עונותיכם
היו מבדלים וגו'. וברש"י: אי בעו צדיקי
להיות נקיים מכל עון. הוּו ברו עלמא
שנאמר כי אם עונותיכם היו מבדילים
הא אם לא היו בהם עונות אין כאן
הבדלה.

נועם אלימלך (פרשת תצא): השם
יתברך ברוך הוא ברא ועשה את עולמו
ועושה בו כרצונו, ולעומת זה ברא
השם יתברך הצדיק שיכול לבטל
גזירותיו*, והנה איך אפשרי שיבטל
הגזירות שכבר נגזרו בשמים בעולמות
עליונים. אך הוא כאשר כתבנו כמה
פעמים, בדבר ה' שמים נעשו, דהיינו
הצדיק על ידי עסקו בתורה לשמה
ומחדש בה חידושים נעשו שמים
חדשים ועושה מעשה בראשית, ונמצא
ממילא הגזירות בטלן שלא היו באותן
העולמות שנבראו מחדש.

³ דברים רבה (י ב): ברא הקדוש ברוך
הוא את עולמו יום שיהא יום ולילה
שיהא לילה, בא יעקב ועשה את היום
לילה... בא יהושע ועשה הלילה יום...
הרי שהצדיקים גורעים ומוסיפים על
דבריו של הקדוש ברוך הוא כדי שיהיו
הבריות יראין מלפניו. כך ברא הקדוש
ברוך הוא שיהא הים ים, ושתהא
היבשה יבשה, בא משה ועשה את הים
יבשה... בא אלישע ועשה את היבשה
ים. ברא הקדוש ברוך הוא את החורף
שיהא חורף ואת הקיץ שיהא קיץ, בא

אליהו ועשה את החורף קיץ... בא
שמואל ועשה את הקיץ חורף.

⁴ חידושי הר"ם (עניני חסידות): הרבי
ר' בונם ז"ל אמר, כי הפירוש של
המדרש דור לפי שופט ושופט לפי דורו
הוא, כי לדור גרוע צריך רבי גדול
ביותר, כמו לחולה שחלוש ביותר צריך
רופא יותר גדול.

אל תחשבו שאם הדור גדול יותר הוא
צריך לרבי גדול ודור קטן למורה קטן,
להיפך, ככל שהדור קטן יותר הוא זקוק
לרבי יותר גדול, כחולה ככל שמחלתו
רצינית יותר הוא זקוק לרופא מומחה
יותר.

⁵ אור המאיר (מגילת רות): בכל דור
ודור יש צדיק יסוד עולם.

תפארת שלמה (פרשת תבא): בהצדיק
אשר נתן לך ד' אלקיך, כי זהו מחסד
עליון שנותן צדיק יסוד עולם בכל דור
ודור שיתקיים העולם על ידו.

שפתי צדיק ליקוטים בשם החידושי
הר"ם: הצדיק שנושא חן בעיני הקדוש
ברוך הוא, והוא מעלה חן הכלל ישראל
לפניו יתברך שמו.

⁶ ערבי נחל (פרשת קרח בלק): בכל דור
ודור ההכרח להיות צדיק אחד היותו
גדול מכל צדיקי הדור, אשר מקור
נשמתו אגוד במקור המקורות כולם,
ונוקב ויורד דרך כל העולמות עד גופו
של צדיק זה, נמצא ראש נשמתו במקור
המקורות וראשו השני בטבור הארץ
בגוף שלו, והוא המקשר כל העולמות
זה בזה... צדיק זה הוא מבחר כל
העולמות, והוא המשפיע על פי שורש
נשמתו מן המקור כל ההשפעות
הצריכות לכולם, ובלעדו היו כל
העולמות בטלים מן המציאות... [זה
הצדיק אשר כל החיות נשפע על ידו
לכל הבריות, ממילא מי שמרחיק את
עצמו מאתו ומצער, הגם שהצדיק אינו
נעשה לו שונא רק שמסלק ממנו
אהבתו, שוב נפסק מאתו החיות, כי אין

ג. אני מאמין באמונה שלימה
שצדיק הדור מתעלה לבחינת
מלאך⁷, [ועוד יותר ממלאך⁸],

לזכות לזה, לעורר מיין נוקבין, רק מי
שעובד את ה' יתברך במסירות נפש
בכל רגע, בכל מעשיו ותנועותיו, צדיק
כזה מעורר מיין נוקבין, לַיְחַד עולמות
העליונים, עם עולמות התחתונים,
ומתגלים כנגדן מים דכורין ממשיך
השפעות טובות על הכנסת ישראל...
ולהבינך הטעם שעלה ברצון ה' יתברך
שמששת ימי בראשית והלאה לא יהיה
היחוד רק על ידי אתערותא דלתתא
הוא, כי כשהיחוד הוא מתתא לעילא
מסתמא עומדים מסכים שמבדילים,
ורוצים לבטל את הצדיק מעבודתו.
והצדיק מוסר נפשו בכל רגע בזה הוא
מסיר המסכים המבדילים. וכל עוד
שקמים עליו יותר הוא מוסר נפשו על
קדושת שמו יתברך שמו, עד שמסיר כל
המסכים, ונמתקין הגבורות בשרשם,
ואז היחוד כולו רחמים, וממשיך
השפעות לאין שיעור.

⁷ תפארת שלמה (פרשת משפטים):
הצדיק גדול וקדוש הוא הנקרא מלאך,
כמו שכתוב ויהיו מלעיבים במלאכי
אלהים.

שפת אמת (פרשת זכור תרלב):
הצדיקים שכל מעשיהם לשם שמים
בלבד נקראים מלאך.

מהרש"א (בכורות ח:): דבכל מקום
נמצא הקדוש ברוך הוא לצדיקים, כמו
שאמרו למה נקרא שמו מקום, שבכל
מקום שהצדיקים עומדים שם הקדוש
ברוך הוא נמצא להם שנאמר בכל
מקום אשר אזכיר את שמי וגו'.

⁸ סנהדרין (צב: צג): אמר רבי יוחנן
גדולים צדיקים יותר ממלאכי השרת.
ובמהרש"א: דמצינו שהחכמים קרוים
אלהים כמו עד אלהים יבא וגו', אבל
המלאך נקרא בר אלהין, שאינו חשוב
כמו הצדיק שנקרא אלהים.

חגיגה (טו:): אם דומה הרב למלאך ה'
צבאות יבקשו תורה מפיהו.

יכול שוב לקבל חיותו ושפעו ממנו,
וצריכין כל האדם ליזהר בכבודו
ולהתקרב אליו לעורר אהבתו].

שפת אמת ליקוטים (ערך אהבה): ה'
יתברך רוצה להיות כל ישראל אחד
שעל ידי זה יוכל להשפיע להם, בפרט
בדביקות אחד באחד קודשא בריך הוא
ושכינתיה, על ידי זה נצרך להיות צדיק
אחד כלל הדור שיהיה כל ישראל דבקין
בו להיות אחד ממש, על ידי זה יוכל
להשפיע להם כל טוב.

מאור ושמש (פרשת לך): כשעלה
ברצונו הפשוט לברוא את העולמות,
עיקר כוונתו היה להיטיב לברואיו,
דהיינו שיתגלה מלכותו על כל
הברואים, וידעו שהוא אחד יחיד
ומיוחד, שזאת הוא עיקר הטובה להשיג
עריבות נעימות ידידות אלקותו יתברך
שמו, ואין מלך בלא עם, על כן עלה
ברצונו לברוא העולמות, שיכירו
מלכותו ויקבלו הטובות. אכן, עצמותו
יתברך שמו בלתי אפשרי להשיג, לכן
צמצם אלקותו יתברך שמו, לתת מקום
להעמדת העולמות. והנה על ידי
צמצום הראשון גם כן אי אפשר להשיג,
על כן ראה המאציל בחכמתו לעשות
צמצומים אחר צמצומים, והשתלשלות
אחר השתלשלות, עד שיהיה די לכל
העולמות. והאציל והופיע לכל
העולמות מאור אין סוף ברוך הוא,
מהעולמות העליונים עד סוף כל
העולמים. ואין שום דבר הן בפנימיות
העולמות והן בחיצוניותם, שלא יהיה
בהם ניצוץ הקדוש מאין סוף ברוך הוא,
רק שהוא בהעלם מסובב בקליפות, כדי
שתהיה הבחירה חפשית ויהיה שכר
ועונש. ועל ידי שהצדיק מזדכך עצמו
על ידי אותיות התורה, ועל ידי המצות
ומעשים הטובים ומדבק עצמו באין
סוף ברוך הוא הוא מעורר כל הנבראים,
שישתוקקו לחזור לעלות לשרשם. כי
בכולם יש ניצוץ הקדוש מאין סוף ברוך
הוא המחיה אותם, אך אין כל אדם יוכל

ואין לנו השגה בו ובמעשיו⁹,
ואינו דומה לשאר בני אדם¹⁰.
ד. אני מאמין באמונה שלימה
שנשמת הצדיק קדמה לבריאת
העולם¹¹.

ה. אני מאמין באמונה שלימה שעל
ידי הצדיק עולים התפילות
למעלה¹², וראוי להתקשר

⁹ עבודת יששכר (פרשת יתרו): רצה
הקדוש ברוך הוא ללמד את בני ישראל
דרך ההתקשרות אל הצדיק ומנהיג
הדור, היינו אף שיש בהצדיק כל המדות
טובות ומעשים טובים, ועושה מעשים
נוראים ומופתים גדולים ודבריו
נשמעים בשמים, בכל זה לא משום זה
לבד יתקשרו בו, אלא העיקר הוא
לאחוז בו מחמת אמונה, ולהאמין
בצדיק בגודל אמונה אשר אין לנו שום
תפישה והשגה בו כלל, להבין מדוע
בחר בו ד', והוא למעלה מהשגתנו,
והוא זוכה בכל יום להתגלות אורות
חדשים, וחשוב לפני הקדוש ברוך הוא
כמלאך.

¹⁰ תורת חיים (ליקוטים): צריך כל אדם
להאמין בצדיקים שבכל דור שהם
כמלאכים, ואם מאמין בזה הם בני
אדם. ואם חס ושלוש אינו מאמין, רק
שעולה בדעתו שהצדיקים כבני אדם,
אזי בוודאי הוא כחמור.

¹¹ בראשית רבה (ח ז): עם המלך מלך
מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא ישבו
נפשות של צדיקים, שבהן נמלך הקדוש
ברוך הוא וברא את העולם.

¹² הרמ"ק (אילמה רבתי עין כל תמר ה
פרק יד): השכינה תסבב על אדם כשר
והגון מישראל... ואפילו בדורות
אחרונים כל מי שיהיה מזכך עצמו
שכינה עמו, והיא נוטלת שבח כל
התחתונים ושאר כשרי ישראל
ותפלתם ועבודתם על ידי הכשר ההוא
ראש הדגל... צדיק מיוחד בדור שיהיה
עולה על כולם יהיה השכינה משכנה
עיקרית בו, מפני שהוא מיוחד אותה
בחינה הגונה ומשובחת, וענין זה יהיה
שבח שלה יותר מכל תפלתם של
ישראל, והיו תפלתם של ישראל כולם
עולות דרך הסולם ההוא... ערך
הבהמות אל האדם כך הם שאר האדם
אל הצדיק שיזכך עצמו ויעשה עצמו
מרכבה אל השכינה במעשיו ההגונים
וכיוצא.

מאור ושמשי (פרשת קרח): הצדיק בכל
דבר מצוה ובכל עסק של מצוה הן
בתורה ובתפילה הוא מקשר עצמו עם
כל ישראל, כדתקנו הקדמונים לומר
בכל דבר לשם יחוד וכו' בשם כל
ישראל, והרבה עמל ויגיעה ועבודות
גדול יש להצדיק לקשר עמהם, הגם
שנמצאים בעונותינו הרבים ביניהם
כמה וכמה בעלי מידות רעות ובעלי
עבירות עד שכמעט ממשיכים אותו
למטה חלילה וחלילה, אף על פי כן לא
זז אותן מחבבן עד שנמשך למטה
ממדריגתו הקדושה ומקשר עצמו
עמהם כדי שעל ידי כן יוכל להעלות את
תפלתם ותורתם ומצותם שיהיה עולה
למעלה למעלה, להיות כתר ונזר ועטרה
כביכול על ראשו של מלך מלכי המלכים
הקדוש ברוך הוא, ועל ידי כן נמשך
עליהם מלמעלה כל השפעות טובות
ורחמים וחסדים טובים פשוטים
ומגולים. ואם הצדיקי הדור לא היו
מקשרים עצמם עם כל ישראל אז לא
היתה תקוה חלילה ללא טובים שבהם
שבישראל, כי תורתם ומצותם בעצמם
אינם יכולים לעלות למעלה מפני
הקטרוג, ובפרט שהוא בלא דחילו
ורחימו דלא פרכת לעילא, כידוע מזוהר
הקדוש. וממילא היה נפסק חלילה
החיות וההשפעות מלמעלה להיות יורד
ומשתלשל עליהם, והיו ספו תמו
ונכרתים חלילה וחס, ועל ידי הצדיקי
הדור שמקשרים עצמם עמהם הם
מגינים עליהם.

תפארת שלמה (פרשת בהעלותך):
הצדיקים שבדור הם בתפלתן מעלים
התפלות של כל ישראל, אפילו מפחותי
הערך, הגם שלא התפללו בדחילו
ורחימו.

חתם סופר (פרשת משפטים): שכלל
האומה הוא בחינת אדם אחד וישראל
שמו, וגדולי ישראל הקרובים אל ה' הם
בבחינת מוח ונשמה, ויש בבחינת פה
ומשוררים זמירות כדוד המלך עליו

לצדיק בשעת התפילה¹³
[והתפילה יחד עמו וראייתו
מסייעים לתפילה¹⁴].

ו. אני מאמין באמונה שלימה
שהבורא יתברך שמו נתן רוח
הקודש לצדיקים¹⁵, ולצדיק

השלום, ויש מארי ידיים, ויש מארי ליבא, וכן כל האיברים. וכשהם מתדבקים זה בזה, אזי אף על גב שאני אינני יכול לכוון בתפילתי כראוי, אני מתפלל על דעתו של גדול הדור, וכן אני לומד על דעת הגדולים, ועושה מצות בידי על דעת בעלי ידים, וכן כולם. נמצא על ידי שני דברים אלו, א' שגם אנו עושים את שלנו עד מקום שידינו מגעת, ושני שאנו מתקשרים זה בזה ונעשה הכל כאחד, יפה עולה קילוס ה' ממטה למעלה.

שו"ת תורה לשמה (סימן מט): צדיק גמור תפלתו חשובה כתפלת ציבור שאין צריכין לסיוע.

¹³ פירוש המשניות (ברכות פ"ד): חבר עיר חכם המדינה, והוא כנוי בעד תפלת הקהל שלא יתקבצו אלא לפני החכם שבהם.

יושר דברי אמת (קונטרס שני): ויקל לו לכוין נפשו במחשבה נכונה בתפלת לחש להיות המחשבה והדיבור אחד, אף שאינו יכול להיות בדחילו ורחימו, עם כל זה עולים דברי תפלתו על ידי התקשרות האדם את עצמו באמרו הריני מקבל עלי מצות עשה של ואהבת לרעך כמוך, וכולל את עצמו באהבה גמורה עם נשמות קדושות הצדיקים שבדור שמכיר דיוקנם, ויצייר אותם לפניו בעת ההוא במחשבתו, שזו סגולה ותועלת גדול כמבואר בחסד לאברהם. אורח לצדיק (פרשת נח): שמקשר את עבודתו ותפלתו בעבודת ובתפלת הצדיקים שבדורו, שהם המוחין של הקומה שבדורו. והפעולה מזה, שאף אם הוא אינו מכוון כל כך, כיון שראשי עם שהם המוחין הם מכוונים ביותר ועושה נחת רוח להבורא ברוך הוא היא היא המוח, הוי מכח התקשרותו כאילו הוא כוון, ועולה תפלתו למעלה... ועוד שבה התקשרות בעבודת הצדיקים שבדורו, הוא גורם ופועל להמשיך על עצמו ולדבק עצמו באלהות שהצדיקים שבדורו ממשיכים בעבודתם ובתפלתם לעולם הזה.

¹⁴ שו"ת רדב"ז: אמרו בספרי החכמה, כי בהיות האדם מתכוון אל רבו ונותן אליו לבו, תתקשר נפשו בנפשו ויחול עליו מהשפע אשר עליו ויהיה לו נפש יתירה, וזה נקרא אצלם סוד העיבור בחיי שניהם, וזה הוא שנאמר והיו עיניך רואות את מוריך, וזהו והתיצבו שם עמך ואצלתי מן הרוח וכו'... וזה הטעם בעצמו בתפלה, כי בהביט האדם אל אוהביו או לקרוביו או לרבו או למי שדעתו נוחה, תתעורר נפשו אל הכוונה השלימה ונתוסף עליו רוח ממרום.

¹⁵ תנא דבי אליהו רבה (י): מעיד אני עלי את השמים ואת הארץ, בין גוי ובין ישראל בין איש ובין אשה בין עבד בין שפחה, הכל לפי מעשה שעושה כך רוח הקודש שורה עליו.

הקדמת רבי חיים וויטאל לשער ההקדמות: אין בכל דור ודור שלא נמצאו אנשים יחידי סגולה ששרתה עליהם רוח הקודש.

רמב"ן (בבא בתרא יב.): אף על פי שנטלה נבואת הנביאים שהוא המראה והחזון, נבואת החכמים שהיא בדרך החכמה לא נטלה, אלא יודעים האמת ברוח הקדש שבקרבם.

בני יששכר (כסלו מאמר ב אות יג): האור הראשון היו מביטים בו מסוף העולם ועד סופו כמו שאמרו רז"ל וגנוז הקדוש ברוך הוא לצדיקים, והיכן גנוז בתורה כמו שכתבו קדמונינו בעלי רוח הקודש [וכל מה שהאדם רואה בכל פעם דבר חדש בתורה הוא מהאור הגנוז], על כן נקראת התורה אור, ועל כן חכם [בחכמת התורה] עדיף מנביא, כי על ידי התורה יתגלה לו אור הגנוז בכל פעם, וכל אחד כפי עסקו ועמלו בתורה ועל ידי אור הגנוז יכול להביט בכל פעם נסתרות מסוף העולם וכו' [מה שאין כן הנביא לא בכל פעם תתגלה לו הנבואה], והנה לבעבור זה רואים הצדיקים ראייה רוחנית למרחוק גם בעולמות העליונים כל אחד כפי השגתו בתורה, וכפי מה שמשיג שם מאותו האור הראשון הגנוז.

הדור ומנהיגו מגלים מן השמים
איך ינהיג את הדור¹⁶, ומה
תפקידו של הדור בתורה
ובמצוות¹⁷ וחלקו בתיקון
השלם¹⁸.

ז. אני מאמין באמונה שלימה
שאתפשוטא דמשה בכל דרא
בצדיק הדור, שנתמנה להנהיג

את הדור ולהיות רועה נאמן¹⁹,
ובפרט לדבקים בו על ידי
אתפשוטא בכל נפשא.
ח. אני מאמין באמונה שלימה
שדברי התורה שהרבי מוסר
לנו, נאמרו למשה מסיני
שיתגלו בדור הזה²⁰, ושכינה
מדברת מתוך גרונו²¹.

¹⁶ תפארת שלמה (פרשת וירא): כביכול
שונה בכל יום החידושים שונים להנהיג
העולם על פיהם, כי מחדש בכל יום
מעשי בראשית על פי ההלכות שהן
הליכות עולם לו, והם באים לראש
צדיק הדור להנהיג העולם על פיהם.
¹⁷ נועם אלימלך (פרשת נח): בכל דור
ודור יש שורש לתקן מצוה מיוחדת
יותר משאר מצות.
שיחת מלאכי השרת: בכל הוראת
משפט יש ספיקות וצדדים שווים לכאן
ולכאן... כי הדבר ידוע שיש חלוקים
בנפשות... כי מה שבכתב הוא כולל כל
ישראל וכל הנפשות שוות בה, וזהו
הכללים אבל בפרטים מתחלקים כמו
פרטי הנפשות. וכמו שיש ברפואת הגוף
חילוקים בין טבעי גופים ובין השתנות
הדורות, שלא מה שיועיל לגוף זה ודור
זה יועיל לאחר כן ברפואות הנפש.
ומזה נצמחו כל המחלוקות בתורה
שבעל פה שכל אחד אמר כפי מדריגות
נפשו מה שראו לתיקונה ולרפואתה...
ובזה נתפארו בני יששכר יודעי בינה
לעתים לדעת מה יעשה ישראל, שהם
יודעים בכל עת כפי הראוי לאותו עת
והרפואה המועלת לטבעי הדור ההוא,
ולפיכך הם הראויים להיות מורים מה
יעשו ישראל. וכן שבט לוי הם מסוגלים
ונבחרים לזה לדעת המעשה הראוי
לכל נפש ולכל דור ביחוד, כי דבר זה
הוא על ידי הדביקות הגמור בהשם
יתברך... וכל מגמת לבו רק היות שלוחי
דרחמנא לעבודתו ולא נמשכים אחר
שום ענין מענייני העולם... ולכן אמרו
בזוהר הקדוש (ח"ג קמה). דחסידי איקרי
מלאך ה' ומפיהו יבקשו תורה שהוא
הנשמר מן המכשול למעשה ומכוון אל
האמת.

¹⁸ אמרי אמת (מהרב מאורזישטשעב
פרשת ויצא): הצדיקים שבכל דור שעל
ידו הוא התנהגות כל הדור, והוא מנהיג
את הדור בהנהגה והדרכה ישרה בכדי
שיבואו לתיקון השלם.
¹⁹ תפארת שלמה (פרשת יתרו): בכל דור
אתפשוטא בכל דרא... כי בכל צדיק
הדור ניצוץ משה הוא נטוע לרבים
לתקן הנשמות מבני ישראל.
שם (פרשת תרומה): בכל דור ודור אתה
תעלה את כל המעשים טובים של בני
ישראל, בכל צדיק הדור שיעלה
במחשבה עמך... משה רבינו עליו
השלום אתפשוטא בכל דרא.
שם (פרשת ראה): כל ההשפעות
הולכים על ידי הצדיק הדור, וידוע
מזהו הקדוש כי כל צדיק הוא מבחינת
משה ואתפשוטא בכל דרא.
²⁰ ירושלמי (פאה פ"ב ה"ד): אפילו מה
שתלמיד ותיק עתיד להורות לפני רבו,
כבר נאמר למשה בסיני.
עבודת ישראל (פרשת תשא): שתלמיד
ותיק וצדיקי הדור מחדשין בכל עת
חידושי תורה, היינו שממשיכין על ידי
נשמת משה המאיר בכל צדיק וצדיק
כנודע... משה... על ידו כל השפעות
וחידושי תורה מתגלים לצדיקים בכל
דור ודור.
²¹ אהבת שלום (פרשת חקת): בהתורה
שהצדיק אומר... שנשתלחו דיבורים מן
השמים לפיו הקדוש... שכינה מדברת
מתוך גרונו.
באר משה (פרשת ויגש): שכינה מדברת
מתוך גרונו של משה, וכל צדיק בדורו
נקרא בבחינת משה, על דרך דאיתא
בגמרא משה שפיר קאמרת.
שם (פרשת מטות): שפיו של הצדיק
הוא ממש מרכבה לפה העליון הקדוש,
ובפירוש אמרו חז"ל שכינה מדברת

ט. אני מאמין באמונה שלימה שכל הגדרים והסייגים שהוסיפו הצדיקים מנהיגי הדור ברוח קדשם לפי צורך הדור, אסור ח"ו לבטלם אלא לחזקם לפי צורך הדור.²²

י. אני מאמין באמונה שלימה שהרבי יודע מחשבות לבי, וכפי שאני מתבטל אליו ומאמין שיש בו כח לטהר את לבי, הוא מתקן

ומטהר ומכניס בי רוח חדשה ולב טהור לעבודת הבורא ולהתגבר על נסיונות, ומורה את הדרך הישרה לכולם יחד ולכל פרט.

יא. אני מאמין באמונה שלימה שהשומע בקול הצדיק ומקיים תקנותיו ומציית להוראותיו, הצדיק פועל עבורו ישועות ברוחניות ובגשמיות²³, ומסייע

מתוך גרונו של משה, וכן הוא בכל צדיק שבדור שהוא גם כן בבחינת משה ניצוץ וחלק ממנו.

בית ישראל (פרשת תצוה תשיא): שכינה מדברת מתוך גרונו של משה רבינו עליו השלום, ואולי מסר זה הכח לדורות אחריו, מקודם לאהרן ולכהנים, ואחר כך לצדיקי הדור דעבדי עובדא דאהרן.

²² רבינו יונה (אבות פ"א מ"א): המקיים את דברי חז"ל שהם סייגים למצוות של תורה, חיבב היראה ממי שעושה המצוה עצמה, כי אין עשיית המצוות הוכחה ליראה כמו השומר לסייגים, שהוא נזהר מתחלה שלא יביא לידי פשיעה. אך העושה המצוה ואינו מקיים הסייג, מראה לנו כי אם ייטיב בעיניו לעשות מצוה אל ירע בעיניו אם יפשע בה, ולפרוץ פרץ לא חש מפני היראה, ופורץ גדר ישכנו נחש.

מאירי (משלי כב כח): שבכל הזמנים צריך שיהיו מנהיגי הדורות עושים גדרים וסייגים לפי מה שיראו שיהיה צורך השעה וצורך הדור, כענין עשו משמרת למשמרתי, וכן ועשו סייג לתורה, והזהיר שראוי לקיימם ושלא להשיבם אחור, כי אף על פי שאינם גופי המצוות, הם תועלת וסיבה מביאה לקיום התורה והמצוות.

²³ שפתי צדיקים (פרשת יתרו) בשם בעל אהבת שלום: שכל צדיק שבדור הוא ניצוץ הקדוש מן משה רבינו ע"ה רעיא מהימנא שלימד אותם תורה ומצוות והמשיך עליהם חסדים טובים ומגולים, וכן כל צדיק בדורו אם אנחנו מקושרים אליו באהבה עזה וסרים למשמעתו על פיו יצאו ועל פיו יבואו

יכולים לקבל על ידו כל השפעות טובות, כי מי כהחכם יודע פשר איך לרצות את קונו ולעורר עליהם מדת החסד ומדת הרחמים בתפלות ומעשים טובים שלו אף על פי שאינם ראויים לכך מצד מעשיהם, רק מחמת שהקדוש ברוך הוא אוהב צדיקים וממלא רצונם בכל עת, כמו שמצינו במשה רבינו ע"ה שמסר נפשו תמיד בשביל ישראל להתפלל עליהם ולהטיב להם בכל הטובות, ולכן כל צדיק בדורו הוא מכוונה בשם משה כדאמרין בגמרא משה שפיר קאמרת. אבל אם חס ושלוש אינם דבוקים אל הצדיק באמת ואין נמשכין אחריו לשמוע בקול דברו, אז הקדוש ברוך הוא מדקדק במעשיהם בפנים זועפות אם הם כדאי וראוי לגמול חסד עמהם.

אוהב ישראל (פרשת תצוה): ידוע כי כל העולמות הם מקבלים שפע הקדושה ממקור העליון בסדר השתלשלות העולמות מעילה לעלול ומעולם לעולם עד עולם השפל התחתון, ושם יעמוד כי משם ואילך אין למי להשפיע ואין מי שיקבל ההשפעה. וזה העולם הוא עיקר הנשפע והמקבל, ובכל יום ויום בא אליו השפעתו כפי הצריך אליו בשלימות, רק לפי שינוי ערך המקבלים. ובאותו עולם התחתון הנשפע לא יתרבה השפע יותר מכפי המצטרך אליו, מאחר שהוא רק נשפע ומקבל ולא בבחינת שום משפיע כלל. אמנם העולמות העליונים שהם גם כן בבחינת משפיעים יוכל להתרבות בהם השפע בברכה נדיבה יותר ויותר מכפי המצטרך, מאחר שכל אחד ואחד צריך להשפיע לעולם שלמטה ממנו, ואין

לו בשני העולמות. ואם ח"ו עושה להיפך כמעט אין רפואה למכתו, ואף המהרהר אחר רבו כמהרהר אחר השכינה²⁴.

יב. אני מאמין באמונה שלימה שבכל דור יש צדיק שנתמנה משמים להנהיגו, וסימנו שנכנס בעובי הקורה לתקן את ישראל בגשמיות ורוחניות, והוא יכול להיות הגואל אם כל ישראל יכנעו אליו.

יג. אני מאמין באמונה שלימה שהבורא יתברך שמו נתן לצדיקים כח להחיות מתים²⁵,

והם מסייעים לדבקים בהם אף לצאת משאול תחתית בעולם הזה²⁶, ולעתיד לבא יפרשו כנפיהם עליהם להוציאם מאפילה לאורה ולהחיותם, ולטהרם ולתקנם ולזכותם בקבלת פני השכינה.

הן לענין אהבה והן לענין היראה, הכל נחשב כאלו נעשה לשכינה.

שאלת יעבץ (חלק א סימן ה): ואסור לו להרהר אחרי רבו ואפילו להחמיר על עצמו.

²⁵ מדרש תהלים (מזמור קטז): אמר הקדוש ברוך הוא לצדיקים, הרי אתם כיוצא בי... מה אני בורא עולמות ומחיה מתים אף אתם כן.

²⁶ אור יצחק (פרשת ויקהל): כשהדור מקושר להצדיק והצדיק להדור, אזי הצדיק חוזר בתשובה ומשפיע על הדור גם כן תשובה, כי המוני העם הם כבהמות שאין להם דעת מצד ימי החול המטרידים אותם, והמון העם הם כמו איברים והצדיק הוא הראש, כמו שהאיברים אינם יכולים לעשות שום דבר בלתי הסכמת הראש, כך המוני העם גם כן אינם יכולים לעשות שום דבר בלתי הצדיק, והצדיק שהוא הראש הוא המשפיע להם על ידי דעת ותבונה באמת ותשובה ומסירת נפש, ויכול הדור עם הצדיק לבא לשורשם אחד.

ישמח ישראל (פרשת ויגש אות א): והצדיק יסוד עולם הרים והגביה בכחו וקדושתו את הנשמות הנטבעות בקליפות ובגסות כאלה, למען יוכלו לשוב לאביהם שבשמים.

שם משמאל (פרשת נח תרעה): צדיקי הדורות שהכניסו הרהורי תשובה בכל הדבקים אליהם, וזהו סימן מובהק לידע מי הוא צדיק הדור ומי הוא הדבק אליו.

שיעור קצוב לבחינת משפיע כי אולי יצטרך להשפיע עוד יותר. ועל פי זה הדרך הוא גם כן כוונת הנביאים אשר שם ה' בפייהם דברי נבואתו לדבר אל בני ישראל וללמדם דרכי ה' יתברך ולהשפיע לעולם התחתון על ידי דברי קדשם, ואם כן הם נקראים בבחינת משפיעים, ואין שיעור וערך אל השפע רבה הנשפע על הנביאים שפע עילאה קדישא וחכמות אלוהות מאחר שהם משפיעים וכו"ל. ובפרט כאשר בני ישראל שומעים ומקבלים דבריהם ומטיבים דרכם בעבודת אלוהות אזי יהיו נצרכים לתוספת אור, ואז יבוא ויתרבה אל הצדיק גם כן תוספות אור ברום המעלות בקודש שיוכל להשפיע אל העם לפי המצטרך אליהם כפי בחינתם, וזהו בודאי עיקר נחת רוח ושעשועים יום יום ומעלת הצדיק כשמקבל תוספת הארה וקדושה.

²⁴ סנהדרין (קי): אמר רבי אבהו, כל המהרהר אחר רבו כאילו מהרהר אחר שכינה, שנאמר (במדבר כא ה) וידבר העם באלהים ובמשה. לקח טוב (שמות טז ה): למדנו שכל המהרהר אחר רבו כמהרהר אחר השכינה, שנאמר לא עלינו תלונותיכם כי על ה'.

רמב"ן (במדבר טז כא): והנה נתחייבו כליה שהיו מהרהרים אחרי רבם, והם כמהרהרים אחרי השכינה.

נתיבות עולם (נתיב יראת ה' פרק ה): החכמים אשר הם דבקים עם השכינה,